

Den förbätterliga

Fritänkaren

Nr. 209 Hösten 2012

Tjugonde årgångens tionde och sista nummer

Innehåll i detta nummer:

Chopins gåtfulla sjuklighet	2
Kort om Anthony Collins Sibelius tolkningar	4
Musikens oändlighet, av <i>Marie Vazduh</i>	5
Från årets Bokmessa (<i>Hammarskjöld, Wallenberg, m.m.</i>)	6
Ahasverus minnen, del 119: <i>Salman Farsi</i>	12
Ur filmuppbådet	15
Milstenar, oktober-november 2012	19
Resan till Dzhongkhul, del 2: <i>Misstaget</i>	20
Den strålande fiaskoresan, del 12: <i>Rizong och tillbaka till Leh</i>	21
Bonusresan, del 10: <i>På tal om UFO</i>	22
Den aktuella filmen om Kina	24

Fritänkaren ägnar sig mest åt litteratur, musik, film, politik, filosofi, religion och resor men även åt annat. Den är inte på något sätt anknuten eller ansluten till någon ideologi eller åskådning av vad slag det vara månne, utan tar tvärtom avstånd från varje institution som kräver okritisk underkastelse, och är helt oberoende humanistisk.

Beteckningen *Fritänkare* är ursprungligen tysk och står för person som i religiösa och ideologiska frågor inte erkänner någon auktoritet och därför är kritisk och avståndstagande mot alla religiösa och ideologiska institutioner och framför allt deras eventuella dogmatik.

Redaktion : C. Lanciai, Ankargatan 2 A, 414 61 Göteborg, tel. 031-247887.

Postgiro : 621 39 94 – 4 ("Fritänkaren", C. Lanciai)

Årsprenumeration: 250 kr (även i Danmark och Norge; i Euroland: 30 Euro)

Tvåårsprenumeration : 350 kr (40 Euro)

Avgifterna har inte höjts på drygt 8 år.

IBAN-nummer för folk som eventuellt vill betala prenumeration även från annat utland:

SE37 5000 0000 0500 7297 2165

Bic-code: ESSESESS

Redaktionsslut för detta nummer : 25.10.2012

Copyright © C. Lanciai med medarbetare - **Letnany 231**

Det nästsenaste numret av *Fritänkaren* finns numera alltid tillgängligt på nätet jämte andra skrifter:

www.fritenkaren.se

<http://hem.fyristorg.com/aurelio>

e-post-adress : clanciai@yahoo.co.uk

WSN 1652-0122

Chopins gåtfulla sjuklighet

Chopin var kanske den mest gudabenådade av alla kompositörer. Det är ett antal avancerade kännare och inte bara musiker som då och då kommit fram till och framhåller detta, att Chopin trots sin begränsning och koncentration på ett enda instrument nådde högre och åstadkom en mer absolut musik än alla andra. Det är inte bara hans melodik som är mer raffinerad än alla andras, utan man kan knappast träffa på någon mera minutiöst utvecklad harmonik i en mera utsökt förfining, samtidigt som ingen kommit ens i närheten av hans rytmiska komplexiteter, varvid naturligtvis hans rubatofenomen åsyftas med ibland extremt olika rytmer samtidigt med bara två händer. Möjligen skulle hans formsinne kunna utsättas för invändningar, men i så fall bara beträffande hans sonater, som han bara gjorde tre av, då hans sonatform i jämförelse med Beethovens måste komma till korta. En desto mer konsekvent och väl balanserad musikform nådde han däremot i stället i alla sina mindre stycken, i sina scherzon och ballader, ja, i alla sina stycken utom just sonaterna.

Vad som ytterligare understryker hans överlägsna begåvning är det faktum att han aldrig upprepade sig. Både Händel, Bach, Mozart, Haydn och Beethoven tröttnade aldrig på att upprepa sig, Händel kunde använda samma melodi och tema i tjugotalet operor och konserter, Mozart använde ständigt samma harmoniska mall, även Beethoven återvände gärna till gamla teman för att ge dem ännu en ny form, han excellerade ju särskilt i variationer, medan man hos Chopin snarare finner en tendens till motsatsen, som om han ständigt sökte efter nya former. Han skapar balladen och scherzot för pianot men nöjde sig inte med detta utan experimenterade även fram helt andra former i till exempel sin Tarantella, sin Barcarole, sin Bolero, sin Berceuse, och så vidare. Fastän hans favoritform av naturliga skäl alltid förblev polonäsen avslutade han sitt polonäskomponerande med en djärvt experimenterande och helt nyskapande "polonäs-fantasi", som mera har karaktären av en labyrintiskt sökande nocturne än fram till avslutningen, där polonäskaraktären bara används för att finalisera experimentet. Det blev hans sista komposition och är den mest nydanande och djärvast experimenterande av dem alla.

Och detta unika musikaliska snille, "pianots poet" och oöverträffad som sådan, var i princip dödligt sjuk hela livet. Redan som barn led han av ständigt återkommande kroniska sjukdomar, och han stämplades tidigt av den allmänna uppfattningen som det typiska romantiska tuberkulosfallet, men så enkelt var det inte. Han har nästan alltid lidit av etiketten renodlad lungrot, men denna diagnos har under tidens gång ständigt allt mer ifrågasatts och har i själva verket aldrig kunnat säkerställas. Det var först under senare år han började hosta blod, medan han var betydligt sjukare långt tidigare, och det var mest magen som besvärade honom. Han hade lätt för att kräkas, och dessa magbesvär återkommer och plågar honom betydligt mera allvarligt och ständigt än lungkänsligheten.

Han hamnar därmed i exakt samma kategori som Mendelssohn och Schumann, som också råkade ut för odefinierbara sjukdomar som ledde till deras förtidiga död och lämnade hela läkarkåren för alla tider i total mystifiering för att aldrig kunna bli klar över vad som egentligen gick åt dem. Chopin var den känsligaste av de tre, och i hans fall framstår bara en sak som direkt övertydlig och oförneklig: han var överkänslig.

I viss mån har man kunnat konstatera, att åtminstone en stor del av hans besvär var ärftliga, då hans systrar led av i princip samma besvär och dog unga även de, den äldsta vid 47. Men bara en del av hans sjukdomshistoria kan bortförklaras med hereditet, precis som i fallet Schumann: Clara Schumanns far, den arge herr Wieck, ville få Robert Schumann rubricerad som otillräknelig och stämplad som däre och helst förpassad bakom lås och bom på livstid, bara för att någon i hans familj varit mentalt obalanserad. Det går inte. Egentligen kan man inte skylla någonting på hereditet, fastän alla gör det, mest i saknad av logiska förklaringar.

Att Chopin var en känslös natur framgår övertydligt framför allt i hans musik, det kan inte finnas känsligare musik, och att denna känslösamma natur var ytterst romantisk understryks av

hans talrika förälskelser, den ena djupare, mer uppslitande och mer fatal än den andra, tyvärr mest för hans hälsa. George Sand brukar schablonmässigt framhållas som hans stora och definitiva kärlek, medan hon i själva verket beredde hans undergång. Ingenting blev mera fatalt för hans hälsa än relationen med henne, där den direkta katastrofen var den "romantiska" resan till Mallorca, som direkt utlöste hans dödliga lungsjukdom. De råkade ut för kroniskt dåligt väder och frös nästan ihjäl, och deras värd menade att Chopin var så sjuk att hela deras hus måste desinficeras, varför de sattes på bar backe i iskallt hällregn. Chopin hade varit sjuk redan före den fatala resan till Mallorca, meningen var att den resan skulle kurerat honom, medan den i själva verket blev ödesdiger om inte direkt dödlig på längre sikt. Hon var heller ingen bra sköterska, då hon med åren tröttnade på honom, liksom på alla sina andra älskare, varför dessa hade all anledning att nära en obotlig bitterhet mot henne, framför allt hennes offer framför alla andra, den passionerat hatiska Alfred de Musset, som aldrig upphörde att anklaga henne för att ha förstört hans liv. Han var inte den ende.

Chopins trogna älskarinnor och trognaste vänner fanns alla i Polen, främst hans mest dyrkade och älskade och faktiskt förlovade fästmö, Maria Wadzinska, vars adliga familj förbjöd dem att få varandra, fastän Chopin var mera ädel i själen än någon adelsman. Hur ren han var framgår mest ur hans stora gräl med Franz Liszt, när denne fick låna hans lägenhet i Paris och utnyttjade den till att dra dit en älskarinna. Tillfället är det enda där Chopin framstår som direkt upprörd och vred. Han kunde aldrig förlåta Franz Liszt att denne legat med en älskarinna i Chopins säng under porträttet av hans föräldrar. För Chopin var det en djupare kränkning av hans privatlivs helgd än en våldtäkt.

Chopin fick ju inga barn, och troligen hade han inte ens sex med George Sand, som hade barn från sitt tidigare äktenskap, vilka hatade Chopin, och som med tiden övergick från att kalla Chopin "sin stackare" till "sitt kadaver". Chopin var både stilig och vacker men saknade fullständigt den glupande sexuella hungern hos en Franz Liszt och dennes magnetiska inverkan på kvinnorna. I själva verket var Chopin en ensling som trivdes bäst ensam. När han spelade riktigt bra och uttryckte sin tillfredsställelse med en given konsert kunde han säga, att han "hade spelat nästan lika bra som om han hade varit ensam hemma". Och där ligger kanske något av gåtans lösning.

Nära relationer var inte bra för honom. Sina bästa relationer hade han med sina elever, som inte ställde krav på honom eller begärde någonting av honom, men som han kunde ge desto mera, och dessa relationer odlade han med förkärlek hela livet. Även sin sista kvinnorelation, skotskan Jane Stirling, tycks ha varit en sådan relation, ett idealiskt mästare-lärjunge-förhållande. Goda relationer hade han även med Schumann och Mendelssohn, som han kunde respektera och vörda nästan som bröder, de satt ju i samma båt och höll samma svåra kurs i ett fullständigt nyskapande musikkomponerande, medan, som redan nämnts, även dessa två gick ett outrannsakligt sjukdomsöde till mötes i en förtidig död, som aldrig vettigt kunnat förklaras. I Mendelssohns fall, som dog vid bara 38, utlöstes katastrofen av hans älskade systems plötsliga bortgång, hans bästa vän, som han menade att var mera begåvad än han själv, och i Schumanns fall vet man fortfarande inte vad som utlöste hans självmordsförsök vid 43 och försök till sväldöd när detta misslyckats. Som kontrast till dessa tre kan man undra vad den oförbätterlige libertin Franz Liszt, den odrägligt osympatiske Wagner och den bistre excentrikern Berlioz gjorde för att få så långa sega liv som dessa fick – alla tre överlevde i princip sig själva.

Mera än Mendelssohn och Schumann var Chopin en plågad människa i hela sitt liv, och en skrymmande anledning till detta lidande var naturligtvis Polens öde, hans moderland, som börjat förtryckas redan innan han föddes, vilket förtryck bara blev ständigt värre under hela hans liv. Detta blev hans stora oöverkomliga trauma. Att hans öde blev intimt förenat med Polens var oundvikligt genom hans överkänsliga empati. Så som Polen led under ryssarna måste Chopin bara lida med Polen.

Hans sista vilja var att hans hjärta skulle begravas i katedralen i Warszawa, vilken önskan tillgodosågs. Då det aldrig blev någon obduktion och anledningen till hans död aldrig kunnat vetenskapligt fastställas, då dessutom de läkarrapporter som förefanns efter hans död gick förlorade senare, har man i vår tid försökt få tillstånd att undersöka hans begravda hjärta i Warszawa närmare, för att den vägen kanske genom DNA eller något annat kunnat få någon mindre oklarhet i mysteriet med hans kroniskt allvarliga och utsägliga sjukdomshistoria. Något sådant tillstånd har man aldrig fått, då självfallet polackerna inte vill delta i någon likskändning av Chopin.

Det hör till saken att Chopin var 1,70 lång och vägde bara 45 kilo. Han var alltså extremt mager, hans fysik måste betecknas som den bräckligaste tänkbara, – och ändå kunde han framställa en sådan oöverträffbart virtuos, fulländad och svindlande vacker musik, kanske den mest hållbara och kvalitativa av alla, – som någon sade, ”bara guld och diamanter hela vägen”.

Kort om Anthony Collins Sibeliustolkningar

Violinisten och dirigenten Anthony Collins var den förste som genomförde en fullständig grammofoninspelning av alla Sibelius symfonier, vilket skedde 1952-55 på Decca. Dessa framstår ännu idag som i sitt slag oöverträffade. Sibelius var ju själv violinist framför allt, och Anthony

Collins visar en unik förståelse för just den sångbara violinaspekten av Sibelius musik, vilket annars bara virtuosa framförare av hans violinkonsert brukar ha insikt i. Redan när jag för första gången hörde hans Sibeliuskivor i England 1968 och fyra symfonier jag aldrig hört förut, önskade jag mig den kompletta inspelningen någon gång för framtiden. Till min födelsedag i år köpte jag en komplett CD-inspelning (4 CDs) i present till mig själv, och alla farhågor besannades: Anthony Collins har aldrig ens överträffats i sin Sibeliusförståelse av de finska dirigenterna, medan den som faktiskt kommit närmast är Herbert von Karajan men bara i de sista tre symfonierna.

Utmärkande för Collins inspelningar är att han samtidigt har ett högre tempo än alla andra som han gör symfoniernas arkitektur full rättvisa. Så vitt jag vet har till exempel alla andra dirigenter konsekvent misslyckats med den tredje symfonin medan Collins ensam har lyckats – och hans version av den andra satsen är närmast dansant, i motsats till alla andras, som snarare krälar i stoftet. Man skulle gärna som avslutning av cykeln ha haft Tapiola med, men man får nöja sig med de sju symfoniernas äntliga fullkomning – med några smärre symfoniska dikter på köpet, som man aldrig får höra annars, främst ”Pohjolas dotter” och ”Nattlig ritt och soluppgång”.

Musiken och oändligheten, av Marie Vazduh

Ett samhälle utan musik är svårt att föreställa sig. Min mormor brukade säga: “Wo man singt, da lass Dich nieder - böse Menschen haben keine Lieder”: man ska slå sig ner där människor sjunger för där finns ingen ondska – de onda har inga sånger. Musiken finns överallt omkring oss och den skyddar oss dessvärre inte från ondskan men den höjer livskvaliteten för de flesta av oss. Musiken gör livsvandringen lättare, skapar stämning och ökar gemenskapen oss emellan. Musik vi gillar kan trösta, läka, ge hopp och innerlig glädje. Och på ett djupare andligt plan kan musiken göra underverk.

Sann musik ger människan en smak av oändligheten men musikupplevelsen låter sig inte mätas: den musik som går rakt till hjärtat fångas intuitivt, kanske av ett sjätte sinne. I vilket fall hittar musiken till hjärtat utan att ta omvägen om det rationella tänkandet.

Underbara är de ögonblick då musiken lyckas beröra på djupet, då den dröjer sig kvar länge i ett förunderligt skimmer. Då utövande musikanter och lyssnande publik får dela samma glimt av en annan tillvaro. Dessa ögonblick kan inte tränas in på repetitioner eller manas fram under föreställningen; de bara händer. Flödet av toner blir plötsligt gudomligt, öppnar ridån till en värld bortom vårt förnuft, ett paradiset som inte låter sig beskrivas i ord. Våra tankar hålls fångna i språket och inget språk kan ge ord åt känslan. Uttrycket blir enkelt och lika rent som vänskap och kärlek. Kanske får vi en glimt av paradiset, av vad vi kunde vara – en värld där man kan ösa hur mycket som helst ur kärlekens ousinliga källa och ju mer man ger ut, desto mer finns det kvar.

Konsten kan lyfta ridån en aning och låta oss kika in i detta vårt förlorade paradiset som inte kan tvingas fram i tanken. Vi får ta del av en allomfattande känsla av kärlek som finns i universum, vårt universum som våra begränsade sinnen inte låter oss förstå.

Vad är då sann musik? Den finns överallt i alla genrer och spelas av virtuoser såväl som amatörer. Men de förtrollande ögonblicken då alla kanaler öppnas – både mellan musikanterna själva och mellan dem och publiken i ett förunderligt flöde – är sällsynta juveler i vår ljudstarka värld där musiken mer och mer blivit redskap för att hamra in kommersialismens mantra: konsumera mer!

- Marie Vazduh

Framfördes inför Göteborgs Skrivarsällskaps 25-årsjubileum under Kulturnatta i Göteborg tillsammans med Chopinkrian, och båda ingår i sällskapet jubileumsantologi.

Från årets bokmäss

Årets bokmäss i Göteborg inleddes med en alarmsignal genom Litteraturutredningens slutrapporter från sitt uppdrag av regeringen att ta pulsen på hur det egentligen står till med läsandet, läskunnigheten, läsintresset och över huvud taget det skrivna ordets ställning i svenskars medvetanden. Det har visat sig att de statistiska kurvorna för alla dessa mätningar har gått ner så till den grad, att från att ha varit ett av världens mest läskunniga länder har Sverige sjunkit ner till nivån av en medelmått.

På uppdrag av regeringen har därav Litteraturutredningen även dragit slutsatser av hur detta kan avhjälpas. Den har därmed framlagt en mängd goda råd och förslag, men risken är att alla dessa blir resultatlösa, så länge man inte kommit till rätta med *varför* läskunnigheten och läsintresset i landet avtagit. Detta måste betraktas som en fatal lucka i utredningen.

Naturligtvis har den digitala revolutionen genom Internet haft en avgörande betydelse. Bokutgivningen har minskat lika mycket som utvecklingen på nätet har skenat så till den grad, att Kungliga Biblioteket, som haft till uppgift att ta den digitala litteraturutgivningen till vara, ligger två år efter och hinner inte ens med hälften. Följaktligen löper en ständigt allt större mängd digitala böcker och skrifter på nätet risken att försvinna spårlöst, då det är mycket lättare för en digital fil att försvinna än för en tryckt bok att förkomma. Naturligtvis demonstrerar därmed den tryckta boken sin högre överlevnadspotens medan den digitala boken, trots sin massiva expansion, snarare visat sig vara ett ständigt allt prekärare riskmoment.

Visserligen kan man hitta mer på Internet och fölaktligen också läsa mera där än på bokbibliotek där böcker kan vara mera svårtillgängliga, om de finns tillgängliga alls, vilket också är ett växande problem och oroväckande brist i kulturförvaltningen, men läsning på nätet måste samtidigt, liksom skrivandet där, bli slarvigare, ytligare och mindre pålitligt. Man kan hitta vad som helst på Internet, men man kan mindre och mindre lita på vad man hittar, allt vad som står på Internet är inte helt sanningsenligt och det i mycket allvarigare grad än tryckta böckers bristande tillförlitlighet, och vad som står på Internet kan väldigt lätt försvinna, genom att någon helt enkelt plockar ner det eller det uppstår digitala tekniska problem. Det skrivna och tryckta ordet har alltså orättvist hamnat i bakvatten och förlorat i status, medan det betydligt mera vanskliga och flyktiga ordet på Internet har hamnat i en växande riskbubblas ställning som övervärderats och tillmätts en betydligt större vikt än vad dess bristande tillförlitlighet berättigar.

Litteraturutredningen står alltså inför många fler och större problem än vad den kommit till rätta med, då den egentligen inte kommit till rätta med någonting alls utan bara börjat skönja problemen.

Fredagen erbjöd de mest givande seminarierna med både Dag Hammarskjöld, Raoul Wallenberg och den orientaliska politiska revolutionsproblematiken på programmet utom mycket annat. Emellertid blev seminariet om Dag Hammarskjöld en besvikelse, då tyvärr författaren Susan Williams, som givit upphov till den sensationella bok om Hammarskjöld som återuppväckt alla gamla obesvarade och obekväma frågor om hans mystiska ändalykt till nytt oroligare och mera pockande liv än någonsin, hade tvingats ge återbud på grund av andra trängande plikter. I hennes ställe uppträdde Lord Lea, som visserligen gjorde det bästa av saken men hade haft mycket litet tid på sig att förbereda sig – jag hamnade bredvid honom i pressrummet, där han omedelbart före seminariet febrilt var sysselsatt med att krampaktigt klippa och klistra dokument som behövdes för att han skulle klara sitt framförande. Detta blev bristfälligt av naturliga orsaker men dock nödtorftigt tillräckligt. De andra i seminariet, K.G.Hammar, Mats Svegfors och Marika Griehsel, gjorde så gott de kunde för att fylla tomrummen av alla de frågor som problematiken ställde som inte kunde besvaras med annat än med spekulationer och mummel som inte ledde

någon vart. Seminariet gav därför ingenting, utom när K.G.Hammar till slut läste några valda stycken ur Hammarskjölds "Vägmärken". Därmed ådagalades en annan problematik, som seminariet helt försummade.

Det var ju nämligen så när Hammarskjöld gick bort, att ingen hade någon aning om att han lämnade en skrift efter sig. När denna uppdragats och vederbörligen utgivits i bokform chockerades hela det svenska etablissemanget av att Hammarskjöld visade sig vara något så oerhört som metafysiskt funtad. Något sådant hade ingen trott om honom. Han hade ju bara gällt för att vara diplomatäset och världspolitikern, som med realpolitisk klokhet kunde leda världen rätt, och inte alls någon mystisk flummare. Han föll därmed i det svenska intellektuella etablissemangets aktning betydligt, man fick ju inte vara något annat än rationell materialist, i synnerhet i en sådan ställning, medan ingen brydde sig om att försöka förstå vad Hammarskjölds filosofiska tankar egentligen handlade om. Det har ingen förstått ännu idag, utom ytterst enskilda individer, som undantagsvis bemödat sig om att försöka tränga igenom dessa avancerade metafysiska tankeodysseer. Detta är litteratur, och det om något borde ett Hammarskjöldseminarium handla om på en bokmessa.

I det faktum att de nya spekulationerna om av vem och varför eventuellt Hammarskjöld med våld tvingats från scenen knappast kunde leda någonstans, kunde man dock konstatera, att tidigare utredningar konsekvent verkade ignoreras, framför allt Gunnar Möllerstedts på 80-talet, som dock ganska entydigt kommit fram till, att ett annat plan, troligen katangesiska legoknektars, försökt preja och tvinga Hammarskjölds plan till kursändring och kanske landning, vilket tyvärr resulterat i svårigheter för piloten att rätt manövrera planet, som därför störtat. Man hade alltså troligen velat förhindra Hammarskjölds möte med Tshombe men icke avsett hans död, som alltså skulle ha varit en olyckshändelse dock vållad av andra som tills vidare alltid förblivit okända. Det är dessa man borde spåra i utredningen.

Bokmässans intressantaste seminarium handlade om Raoul Wallenberg och följde direkt på Hammarskjöld. Titeln på seminariet var "Vem var Raoul Wallenberg?", en fråga som minsann haft fog för sig ända sedan han försvann, medan två författare i år försökt besvara frågan, Bengt Jangfeldt genom att som ingen annan minutiöst kartlägga hela mannens liv fram till det ögonblick då han försvann, alltså hela hans bakgrund, familjehistoria och karriär fram till Budapest, det minst kartlagda området av hans liv hittills, samt Ingrid Carlberg, som skrivit en roman om vad som hände sedan, som ingen någonsin fått veta något om, och som alla därför skrivit så mycket om. Naturligtvis måste då hennes roman mest bara bestå av spekulationer och hypoteser, som alla andra om samma ämne, medan dock kulturjournalisten Maarja Talgre skickligt ledde in samtalet på den brännande punkten, det stora schabblat efter Wallenbergs försvinnande fram till hans påstådda död, då ingen i Sverige gjorde någonting. Genom att detta brännbara ämne skickligt fokuserades blev seminariet högeligen dramatiskt, och det var i motsats till alla andra omöjligt att somna till. Det var inte bara staten, regeringen och diplomatkåren som schabblade bort fallet med att inte göra någonting, utan till och med inom hans egen familj hade man kunnat göra så mycket mera än vad som gjordes, även om dessa i princip blev de enda drivande krafterna i den pinsamma livstidsutredning i motvind som Wallenbergfallet blev genom att det politiskt fuskades bort. Det var perioden januari 1945, då han försvann, till juli 1947, då han av de sovjetiska myndigheterna rapporterades som avliden, som någonting borde ha gjorts men ingenting gjordes, och den avgörande orsaken till detta var det svenska politiska etablissemangets handlingsförlamning i sin fullkomligt handfallna undfallenhet mot Moskva i blind tro på allt vad Moskva sade. Det var ju även baltutlämningens tid, då utrikesminister Östen Undén angav tonen genom sitt insisterande på att "det vore oförsynt att beteckna Sovjetunionen som någonting annat än en rättsstat" medan Stalin ännu var världens mest totalitära diktator. Ingen har någonsin vare sig anklagat eller ställt vare sig de sovjetiska myndigheterna eller det ansvariga svenska utrikesdepartementet från den tiden till svars för den levande begravningen av Raoul Wallenberg.

Här är det verkligen på sin plats att återinföra vår artikel från nr 61 om den senare forskningen i fallet Wallenberg.

”Tillförlitliga uppgifter om Raoul Wallenbergs vistelse i sovjetisk fångenskap:

1) Cell 123 i Ljubljanka från den 6.2.1945. Stalinregimen försöker bland annat genom tortyr få honom att erkänna att han spionerat för nazisternas räkning i Budapest i januari 1945, när han stannat kvar i Pest och det utan giltigt pass trots att ryssarna intagit den delen av staden. Raoul vidhåller att han endast stannat kvar för att fortsätta rädda judar, bland annat 7,000 från att förintas med Ghettot. Denna historia vägrar ryssarna tro på. Han döms till 25 års fängelse för spioneri fastän hans skuld inte kunnat bevisas.

Han dyker sedan under årens lopp alltid då och då upp i Ljubljanka på nytt.

2) Lefortovskajafängelset i Moskva i maj 1945.

3) Vladimir 20 mil nordost om Moskva, ett fängelse som Raoul ofta fick uppleva, första gången 1947, sedan 1949-51, 1952, 1953, – den 4 augusti 1954 i Block 2 (sjuk- och isoleringsavdelningen) meddelar Raoul på sin födelsedag genom knackningar till en medfånge att han varken får skriva brev eller mottaga några; åter 1955, 1956-59 och 1967.

4) Vorkuta vid Ishavet norr om Uralbergen 1948.

5) Khalmer Yu norr om Vorkuta 1948.

6) Butyrkafängelset i Moskva, ett specialfängelse för fångar som inte går att knäcka, med en omfattande sjukavdelning, kanske det fängelse Raoul vistats mest i. Här var han åtminstone 1949, 1951, 1962, 1965 och 1975.

7) Versjnje Uralsk i södra Ural nära Tjeljabinsk 1951-53.

8) Alexandrovskij Central vid Ural 1954-55.

9) Poima mellan Krasnojarsk och Irkutsk i Sibirien 1955, "*mycket sjuk svensk på sjukhuset*" med bekräftad identitet.

10) Professor Alexander Mjasnikovs uppseendeväckande uppgifter i januari 1961 om att Raoul skulle befinna sig på ett mentalsjukhus utanför Moskva "*i ett mycket dåligt tillstånd*". Professorn kallas upp till Chrusjtjov, som skäller ut honom efter besked, varefter professorn tydligt under fruktan dementerar sina uppgifter till doktor Nanna Svartz. Han dör i hjärtinfarkt 1965 efter att Chrusjtjov störtats och Leonid Bresjnev, kommissarie i Budapest efter kriget, tagit över makten. Professor Mjasnikov lär ha skrivit sina memoarer före sin död, som lär finnas någonstans i *Samizdatvärlden*.

11) Wrangels ö norr om Sibirien 1962.

12) Mordovia öster om Vladimir 1964 och 1971-73.

13) Zadivovo nära Irkutsk 1966 och 1967.

14) Irkutsk 1973 och 1974.

15) "*Schvedskij 040812*" vid en forskningsstation öster om Bajkalsjön i Sibirien för "icke-existerande" personer som officiellt dödförklarats men fortfarande lever, 1977.

16) Speciella psykiatriska sjukhuset i Blagovesjensk norr om Manchuriet nära Amur 1978. Han kan ha varit kvar där ännu 1980. Detta är den sista övertygande uppgiften om Raoul Wallenberg. Ovanstående uppgifter är i regel bekräftade eller trovärdiga genom andra detaljer. Obekräftade vittnesmål utan andra trovärdiga faktorer har här lämnats därhän.

Litteratur om Raoul Wallenberg:

Denna är ganska omfattande, men några böcker skiljer sig i vederhäftighet, initiering och förståelse för fallet från mängden. Dessa är främst:

1) Österrikaren Rudolph Philipps klassiska bok från 1946, *Raoul Wallenberg – diplomat, kämpe, samarit*, den första viktiga boken i ämnet, som framför allt ger hela den ungerska bakgrunden bättre än någon annan bok.

2) Fredrik von Dardels, Raouls styvfars, bok från 1970, *Raoul Wallenberg – fakta kring ett öde*, en koncentrerad och personlig utfästelse, som uttrycker den bästa förståelsen och ger det bästa porträttet av Raoul som människa.

3) "*Fallet Wallenberg*" av den fransk-judiske Jacques Derogy från 1980, den mest fakta-späckade och en genom sitt breda internationella perspektiv imponerande bok med en nästan universell överskådlighet.

4) Eric Sjöquists andra bok i ämnet från 1981, "*Diplomaten som försvann*", som ger den bästa översikten över de olika vittnesmålen från Gulag-arkipelagen.

Dessa är väl de fyra tidigare viktigaste böckerna. Frederick Werbell's och Thurston Clarkes roman från 1985, som låg till grund för TV-filmatiseringen med Richard Chamberlain, är mycket väl skriven och intressant men spekulativ. Den vill göra gällande att Raoul dog kring mitten av 60-talet "genom ett misstag" från hans övervakares sida. Detta är en helt ny teori som saknar stöd.

Journalisten Gunnar Möllerstedt i Göteborg bedrev under 70-talet en mycket intressant forskning i ämnet, som ledde till journalistik men inte till någon bok, förrän hans medarbetare Bernt Schiller skrev boken som kom ut 1991. Den är intressant genom sitt avslöjande av många nya fakta som kommit fram genom Glasnost-eran, framför allt belyser den den mycket viktiga faktorn Himmler och dennes försök att genom underhandlingarna om friköpandet av judar få kontakt med väst i desperata separatfredstrevningsförsök; men Bernt Schiller accepterar (liksom andra alltför kallt sakliga bedömare utan förståelse för Raouls personlighet) att han verkligen skulle ha dött i Ljubljanka den 17 juli 1947, den officiella ryska versionen, som offentliggjordes först 1957 och som fortfarande är den officiella.

Denna teori kan naturligtvis lika litet bortses ifrån som någon annan teori. Om Raoul Wallenberg verkligen dog i Ljubljanka 1947 är den viktigaste frågan *hur*. Han kan knappast ha dött av plötslig hjärtinfarkt, som den officiella versionen hävdar, då han hade starkt hjärta och 1947 endast var knappt 35 år gammal. Det finns två andra tänkbara alternativ: 1) misshandel eller tortyr som drevs för långt, eller 2) självmord. Båda alternativen skulle vara lika genanta för den sovjetiska överheten, som skulle ha haft alla skäl till att sopa igen alla spår efter vad som verkligen hände, vilket allt tyder på att de verkligen försökt göra, vare sig Raoul levde vidare eller inte. Ingenting i Wallenbergaffären är mera uppenbart än sådana sovjetiska ansträngningar.

Det är som om Raoul Wallenberg, skyldig till troligen den största personliga humanitära insatsen under det andra världskriget, osalig i åminnelse fortfarande skulle leva kvar någonstans i Gulag.

Seminarier om den arabiska våren var mycket intressant genom dess fyra deltagares helt olika utgångspunkter, Mohammad Fazlhashemi som professor i idéhistoria, Hinda Talal som kvinna, Misha Jaksic som ortodox präst och Cecilia Uddén som journalist. Det positiva var att dock alla fyra var överens om en försiktig optimism. Mycket hade gått fel efter de första smekmånadsyrorna, många fester hade urartat, mycket hade gått över styr, och många druckna hade vandrat i diket, men ingenting hade gått förlorat. På längre sikt såg det trots allt betydligt ljusare ut än vad det gjorde så länge diktaturerna höll på. Intressantast var den ortodoxa prästens ädla hållning i en tolerans utan gränser, där han berättade om återuppbyggnaden av Albanien efter fyrtio års ateistisk diktatur, där det gällde att återställa både den ortodoxa kyrkan och Albanien egentliga religion islam. Ortodoxa kristna i Serbien, Kosovo och Albanien hade inte tvekat med att hjälpa till att även återuppbygga moskéer, då religionens återupprättelse var allas gemensamma sak, vilken religion det än var.

Dessa var de viktigaste och intressantaste seminarierna, men lyckligtvis så beredde söndagen en slutkläm genom seminariet med Maj Sjöwall med anledning av nyutgivningen av de tio epokgörande polisdeckarna av paret Maj Sjöwall och Per Wahlöö. Det var mycket upplysande att från hennes egen mun få höra vad egentligen deras avsikter och motiveringen till dessa kriminalromaner var. De planerade de tio romanerna från början, och meningen var att skildra hur den svenska socialdemokratin hade svikit arbetarrörelsen. Socialdemokratin begick egentligen bara ett enda misstag och det omedvetet, som kunde ha hänt vilket ledande parti som helst, nämligen att hamna i monopolställning och utnyttja detta inte bara till egen fördel utan framför allt till allmänt godtycke. Detta förstörde i realiteten den svenska demokratin och möjliggjorde en lång rad katastrofala misstag, främst inom kulturen genom till exempel rivningsraseriets hänsynslösa skövling av nästan alla svenska städers historiska miljöer (*se följande debattartikel direkt från Facebook*), ingreppet i skolväsendet genom tvångsinförd centralstyrning i socialistisk indoktrineringsriktning, samt bantningen av all finkultur genom stämplingen av den som överklass – med kanske den svikande läskunnigheten och analfabetiseringen som resultat.

Debatt i samband med trädvandaliseringen i Göteborg

C: Stoppa fällningen av 100-åriga träd i dag i Kungsparken i Göteborg! Det är ett sent varsel, denna morgon informeras invånarna om vad som är på gång genom en kritisk artikel i GP (länk saknas). Träden är varken för sjuka eller skröpliga för att sågas ned. Park och Naturförvaltningens överförmynderi vill helt enkelt "städa" och ge plats för nya träd. De gamla höga träden är dock Göteborgs "gröna lunga" och stolthet, de skapar oaser i en för övrigt ganska sargad stad.

K: Vet du om en arborist har undersökt träden? Var de mörka centralt i stammen? Kastanj är ett exotiskt träd och blir inte så gammalt här i nord. I skogen kan träd få bli gamla och falla av ålderdom, men i städer kan fallande träd skada människor. Det är den rädslan som gör att träd fälls.....Lindar kan bli gamla. Jag hoppas att de inte var okunniga.

C: Jag läste i GP att Park och Naturförvaltningen har tänkt på "färg och form", det lät illavarslande. Inne i en av stammarna hade det bildats en ny frisk stam med den gamla stammen som ett slags hölje. Utanför vårt hus i Norge har vi en frisk kastanj som är närmare 100 år gammal. Jag var gråtfärdig när jag såg den väldiga fällda linden. Tack för ditt svar, K.

Ch: Vandalismen har varit etablerad i stan sedan 1960-talet, när Gamla Masthugget började rivas utan att någon ens protesterade... Därför kunde man sedan lugnt gå vidare och riva resten av all pittoresk kulturbebyggelse i Göteborg, som Östra Nordstan (är Femman bättre?), Annedal, Olskroken, större delen av Gårda och Haga, Landala, och så vidare. Vilka turistmagneter sådana unika miljöer hade varit idag!

Kr: Det är socialdemokraternas fel. Folkhemmet skulle byggas upp.

C: Du kan väl inte skylla allt på ett partiprogram? Det handlade mer om en osäker rationalitet och brist på fantasi hos den urbaniserade medborgaren. Man ville vara praktisk och därigenom "framåtskridande", man iklädde sig rollen att kollektivt representera det rättvisa samhället där allt var reglerat av statsmakten. I vår familj kände vi oss aldrig hemma i "folkhemmet", vi klippte inte häcken i rätt höjd, fick därför anonyma klagomål och passade inte in i miljön. – När det gäller trädgårdarna som enligt parkarbetarna i Göteborg har ökat markant de senaste åren är det väl en nitisk nytexaminerad landskapsarkitekt med "städdille" som skall ställas till svars.

Ch: Tyvärr har Kristoffer rätt, men det var inte för "Folkhemmet" som den landsomfattande vandalismen trädde i kraft framför allt när det gällde att förstöra alla landets centrala och mest anrika stadsbebyggelser för att ersätta dem med "Domus" och "Konsum" och andra betongkaserner typ parkeringshus, utan det var för rent profitbegär. Felet var att socialdemokratin hamnade i monopolmaktställning, så att de ansåg att de kunde göra som de ville, och då även de flesta kommunstyrelser var inom partiet var det en lätt match att fixa nivelleringen av all kultur i landet. Ingen reagerade förrän det var för sent, och nu blir vi aldrig av med betongbunkrarna,

parkeringshusen och de avreglerade tomma Konsum- och Domusmastodontbutikerna... Jag bodde själv i ett idealiskt placerat trähus med parkutsikt i Haga, som revs för att ersättas med ett parkeringshus. I stort samma arkitektoniska trauma ägde även rum i Schweiz, det enda andra landet i Europa som skonats av andra världskriget. Varför Sverige och Schweiz ansåg sig böra förstöra sina egna länder desto grundligare är ett mysterium. Det värsta exemplet i Göteborg var väl Arkaden, slottet vid Brunnsparken som revs 1972 för att ersättas med "tidsenligare" kontor och mer lönsamma och moderna affärer. Träd kan planteras och växer upp på nytt, men ett så unikt hus som Arkaden är borta för alltid – till Göteborgs evärdliga skam.

C: Är överens med dig om allt du skriver. Önskar att ett beslut fattas om att riva Kompassen och bygga upp Arkaden igen, enligt gamla ritningar.:

E: Arkaden! – Många kloka ord, men i grunden har alltid krämarna bestämt över stadskärnan. Dom spelar ut förfall mot arbetstillfällena. Det som skett inom "köpstaden" är motsatsen till urbanisering. Den kunde legat på vilket gårde som helst!

C: Arbetstillfällena och köpkraft räknas, kärlek till gammal bebyggelse klassas som nostalgi! Men i dag fick jag en bok i brevlådan om Haga i Göteborg. AB Poseidon har köpt boken till alla hyresgäster i våra kvarter, den är skriven av Gudrun Lönnroth och är verkligen fin. Jag har träffat arkitekter på Chalmers som tyckte att man kunde ha jämnat Haga med marken men nu är det ingen som står fast vid den åsikten längre.

Ch: När det gäller "förfall", som var ursäkten för att riva Masthugget, Annedal, Landala, Olskroken, Kastanjen, med mera, tilläts den unika trähusbebyggelsen avsiktligt förfalla, för att grävskoporna lättare skulle få fritt fram, när man kunde skylla på, att husen inte längre kunde räddas. I mitt eget hus i Kastanjen vägrade Kullenbergs i årtal täta taket, som läckte överallt, bara för att accelerera "förfallet", så att de skulle få riva alla kvarterets fantastiska villor och slottskvarter för att få tjäna pengar på stereotypa moderniteter. Nu gick de i konkurs innan de fick riva, men kvarteret revs ändå – fullständigt. *etc.*

*(Det har sedermera visat sig att träden inte alls var ruttna,
vilket framkom när bara stubbarna fanns kvar.)*

I anslutning till Bokmässan: *Skrotning*

”Tack för ditt manus, men tyvärr passar det inte in i vår utgivning, och inte heller tror vi på dess försäljningsmöjligheter. Försök med ett annat förlag.”

Det är kontentan av det senaste refuseringsbeskedet från landets största förlag med de bästa resurserna. Om det förlaget menar sig sakna resurser för att kunna trycka verket, i detta fall vår 16-åriga utredning av Shakespearemysteriet, var finns då det förlag som har dem? Så har det låtit nu i 43 år: ”Försök med ett annat förlag. Vi vågar inte.” Det är bara feighet, ingenting annat. Innehåll, kvalitet, språkliga förtjänster, ingenting saknas utom säljbart våld och sex.

Man är därmed definitivt slutgiltigt nödgad att efter 43 år överge förlagsbranschens möjligheter och därmed alla utsikter till det anständiga levebröd som författare vi eftersträvat hela livet, vilken konsekvent stängda dörr från början berövat oss den ekonomiska möjligheten att någonsin bilda familj och även uteslutit oss från alla stipendier. Därmed är alla dörrar stängda för möjligheten att någonsin ta sig ur fattigdomsfällan, och man får fortsätta vända på slantarna för resten av livet. Det är bara att konstatera faktum. Mördande likgiltighet från etablissemangen är det enda man fått för ens romaner, dramer, essayer, reseskildringar, diktsamlingar med mera, och den enda lisa från denna kroniska kulturmotståndsmoralitet man kan undfå är att vara bortrest så mycket som möjligt. Det blir att satsa på internet i stället desto mera och glömma förlagens snåla klumpighet och förlamade otymplighet där idealismen är bannlyst såsom osäljbar och den enda oumbärligheten är den falska säljbarhetens illusion genom den blinda tron på kapitalismens kryckor och prostitution. Vi skriver bara för att skriva meningsfullt och bra, vi struntar i

förlagsbranschens hallickars begränsningar och lever i vårt skrivande för kärleken till litteraturen och sanningen och inte något annat. Må författarskapet fortsätta och förlagen klara sig utan oss i sin skygglappsförsedda feighet.

Bara en fråga: finns det någon annan rimlig förklaring till 43 års refuseringar av en produktionsspännvidd där ingenting saknas än att vi möjligen skulle vara svartlistade? Man kan peka på att Sverige saknar det system av bokagenter som andra länder har, som enkom har till uppgift att samordna författare och förläggare, och att man som René Coeckelberghs en gång sade bara kan leva i Stockholm som svensk skriftställare då man över allt annars måste sakna kontakter, i synnerhet om man från början är kroniskt fattig. Men ändå hade Sverige en lång och stolt tradition av att få fram goda författare från under samhället, varför någon sorts svartlistning framstår som den enda rimliga förklaringen. Man tycker ju att, om något, så borde förlagen vara intresserade av det exempel på mångsidig och stabilt kontinuerlig produktivitet inom alla genrer som detta författarskap står för sedan 43 år. I stället vägrar alla landets förlag konsekvent ta något ansvar för dess mest refuserade författare och ens erbjuda någon chans, medan myndigheter i stället försökt bruka tvångsmetoder för att få en att överge den kreativa verksamheten för dess oacceptabla olönsamhets skull. Vid ett tillfälle bad de dock om ursäkt sedan man hotat dem med självmord.

Vi bara konstaterar fakta. Har man alls någon rätt att klaga? Frågan är relevant då somliga alltid skall svara nej, och däri ligger det kontroversiella.

Författarens samtliga skrifter finns på

www.fritenkaren.se

För kompletterande artiklar om detta dilemma, gå till

<http://www.fritenkaren.se/intervjun-beskuren.pdf>

<http://www.fritenkaren.se/biografakta.pdf>

I år går Svenska Akademiens Nobelpris för litteratur till en investering i den kinesiska modellen. Som alltid vid tillfällena när årets litteraturnobelpris väcker kritik återuppväcktes den digra skaran av vissa författare som vägrades priset som en hord av obekväma spöken: Leo Tolstoj, Anton Tjechov, Henrik Ibsen, August Strindberg, Emile Zola, Jules Verne, Mark Twain, Jack London, Joseph Conrad, Karen Blixen, Stefan Zweig, Lion Feuchtwanger, Romain Gary, Rainer Maria Rilke, Erich Maria Remarque, Artur Koestler, H.G.Wells, George Orwell, Somerset Maugham, Robert Graves, Graham Greene, Aldous Huxley, Mika Waltari, för att bara nämna några självklart förtjänta världsförfattare som överlevt tiden. Vad hände med Snillet och Smaken? Eller den av Nobel påbjudna Idealismen? Att Leo Tolstoj inte fick priset kan ursäktas med att han faktiskt öppet uttryckte att han inte ville ha det, Anton Tjechov dog vid bara 44 och Jack London vid 40, men det finns faktiskt inga ursäkter för nonchalerandet av alla de övriga och flera andra.

Inte ens Sverige kan alltid vara perfekt.

Abasverus minnen, del 119: *Salman Farsi*

Hur började egentligen judeförföljelserna, pogromerna och förintelserna? Vem satte i gång den onda cirkeln, som pågår ännu idag, och varför? Den första omfattande judemassakern inträffade faktiskt inte i Europa utan långt utanför i det fjärran Arabien, och den som var ansvarig för den var profeten Muhammed.

Det var efter profetens bortgång som jag beslöt att en gång för alla gå till rätta med den nya kulten och vände mig då till dess mest respekterade representant, den åldrande persern Salman Farsi, som varit med Muhammed sedan Medina och som kanske varit den som vänt profetens lycka från olycka till framgång och triumf. Det var nämligen han som, när beduinerna från Mekka

angrep Muhammed och hans anhängare i Medina med en överväldigande här, gav profeten rådet att gräva den vallgrav som räddade deras liv och existens. Den angripande armén kunde inte ta sig över vallgraven utan betänkliga svårigheter, tröttnade på härtåget och gav sig tillbaka hem till Mekka utan strid. Det var den tredje och sista avgörande kraftmätningen mellan Muhammed och Mekkas styrkor. I den första hade profeten fått dra sig tillbaka i neslig flykt, den andra hade varit oavgjord, och i denna tredje kom det aldrig ens till riktig drabbing, fastän Mekkahären i storlek var tio mot tre. Efter det kunde Muhammed ta det lugnt, förkovra sig och grundmura sin nya religion och etablera den i Arabien som den med tiden enda tillåtna, men vägen dit var inte utan kontroversiella svårigheter.

Min första fråga till den ansedde Salman Farsi var vem som egentligen skrivit Koranen.

”Varför frågar du det?” var hans motfråga.

”Därför att han inte var skrivkunnig själv.”

”Han dikterade.”

”Hela Koranen?”

”Var inte dum, min vän. Alla vet att han fick sina uppenbarelser från Allah genom ärkeängeln Gabriel.”

”Tror du på det?”

”Det måste vi alla göra.”

”På profetens befallning? Han är död. Ni behöver inte frukta honom längre.”

”Hans religion är orubbligt etablerad. Vi kan inte ändra på en bokstav i Koranen.”

”Ni har ingenting att frukta av mig. Jag är bara en neutral sökare, och jag tar alltid reda på sanningen ändå. Jag lovar att inte använda den politiskt.”

”Vem är du och vad vill du?”

”Jag vet redan sanningen om Muhammed. Men jag vill veta sanningen om dig.”

”Vad vet du inte om mig som inte redan alla andra vet?”

”Rätta mig om jag har fel. Jag vet att du är perser, och att du ursprungligen hörde till eldsdyrkarnas religion med Zarathustra som profet. Sedan konverterade du till kristendomen men blev besviken när du fann att den var fullkomligt korrumpad, vilket den var. Du gick då i tjänst hos en jude, men även han var korrumpad och behandlade dig illa, som en slav. När du sammanträffade med Muhammed i Medina fann du äntligen en profet som du kunde satsa på, en fanatiker som inte skulle ge sig och vars nya kult du eventuellt kunde använda som medel för din hämnd mot alla som behandlat dig illa, främst i ditt eget hemland. Därför vinnlade du dig om att översätta Koranen till persiska som dess första främmande språk, så att islam skulle kunna erövra Persien och förrinta alla de myndigheter som du lärt dig att hata där.”

”Och?”

”Vad då ’och’?”

”Är det allt?”

”Har du mera att komma med?”

Han sänkte rösten och talade intimt med mig. ”Jag förstår att du är en ensam människa som bara verkar för dig själv. Därför är du fri, och jag kan lita på dig. Därför kan jag avslöja för dig vad som aldrig får bli känt offentligt bland araberna. Men i gengäld måste du tala om för mig vem du egentligen är.”

”Jag är den vandrande juden.”

”Du menar Ahasverus, som Jesus dömde till att vandra i ofrid för evigt på jorden?”

”Jag menar ingen annan.”

”Och det vill du jag skall tro på? Vad har du för bevis?”

”Jag har inga bevis. Du måste ta mig för vad jag är.”

”Du är alltså en jude och inte vilken jude som helst. Vet du vad profeten gjorde med judarna i Medina?”

Jag visste mycket väl att han i Medina anställt den första judeförintelsen i vilken 800 judar massakrerades bara för att någon i deras klan hade övergått från Muhammed till hans fiender i Mekka. Jag svarade bara ja.

”Och du fruktar ingenting av muslimerna?”

”Nej, för jag är tidlös.”

Han drog sig lättad tillbaka och verkade nästan le. ”I gångna tider hade du betraktats som en helig galning, en idiot, men jag förstår att du bara är slug. Nåväl, jag struntar i vem du är men tar dig på orden att du inte har någon politisk betydelse. Det är sant som du säger, att profeten aldrig skrev ett enda ord själv, för han kunde inte skriva. Han hade dock sina uppenbarelsen, men dessa var svåra att formulera. Han kunde bara meddela dem diffust som de dagdrömmar och idéer de var, så jag måste hjälpa honom på traven, för att det skulle bli något mera konkret av hans hugskott. Därför berättade jag för honom allt vad som stod i judarnas bibel med deras fascinerande släktberättelser och allt vad de kristna berättade om Jesus, och detta fängslade honom så oerhört, att han kom på att använda dessa berättelser som medel för formuleringen av sin nya kult. Naturligtvis måste jag hjälpa honom med det rent formella, så att hans suror skulle bli acceptabla och språkligt oantastliga i klarhet och begriplighet. Kort sagt, jag förvandlade hans uppenbarelsen till klartext.”

”Du skrev alltså hela Koranen.”

”Han kunde ju inte skriva själv. Någon måste göra det. Som analfabet behärskade han inte alls det litterära. Jag råkade göra det.”

”Och gjorde du det för hans skull för att hjälpa honom som vän, eller gjorde du det som jag tror för att på längre sikt kunna få någon hämnd på Persien?”

”När jag träffade profeten insåg jag genast att mitt livs mest enastående tillfälle hade kommit. Jag såg hur jag kunde använda hans svärmeri för att förverkliga mina egna allra vildaste drömmar. Ja, jag kunde genom honom på lång sikt få någon sorts hämnd på Persien genom organiserandet av hans religion till en världsmakt som ingenting kunde motstå. Det var en enkel religion med ett enkelt budskap som vem som helst kunde omfatta och förstå utan den minsta svårighet, medan kristendomen var komplex och infekterad av inre stridigheter genom sina motsägelser och orimligheter och judendomen var begränsad till judarna och krävde en omfattande lärdom, som inget annat folk var förmöget till. Dock uppmuntrade jag inte Muhammed till massakern på judarna i Medina. Det var helt och hållet hans egen manöver, för att en gång för alla göra upp med judendomen för att inte alla judar slutit upp bakom honom.”

”Han menade att han själv höll sina händer rena därifrån med att låta andra genomföra massakern genom juridiska omvägar. Menar du att dina händer var lika rena som hans?”

”Rättegången mot judarna skedde genom hans ombesörjning, och han visste på förhand vad utgången skulle bli. Jag hade ingenting med det att göra.”

”Du ville bara hämnas på Persien och hade inget intresse av att vålla judar någon skada.”

”Precis så var det.”

”Jag är rädd att den massakern för framtiden har fastställt ett prejudikat som bara kan följas av förnyade massakrer inte bara mot judar utan även mot kristna.”

”Jag är rädd för det också. Det är oundvikligt. Därför har jag vågat berätta detta för dig. Du står utanför och har ingenting med något etablissemang att göra. Du kan tjäna som vittne för mig för framtiden att min vilja var bättre än vad resultatet visade. Jag är rädd att profeten med min hjälp satt en världsrörelse i rullning som aldrig kan stoppas i sin vilda framfart och hänsynslöshet. Men det var samma sak med kristendomen, när den satte i gång för att inte tveka inför förintelsen av hela den gamla värld och civilisation som dock blomstrade innan kristendomen tog makten över den och förstörde det mesta av den. Jag beklagar om vi kommer att göra samma sak med kristendomen.”

”Tids nog kommer nog en avlägsen framtid att göra upp med alla fanatiska överdrifter och deras vidskepliga avarter.”

”Är det allt vad religion handlar om? Vidskepelse? Är hebréernas Gud och arabernas Allah bara en vidskepelse? Liksom Kristus gudomlighet?”

Jag kunde bara säga: ”Vad annars?”

Han tystnade som om han måste hämta andan. Jag såg på honom att det var svårt för honom att hämta sig efter mitt svar. Till slut sade han: ”Min vän, detta samtal har aldrig ägt rum. Det är bäst att du går. Jag vill aldrig se dig mera. Och tro mig, om du någonsin kommer att berätta för någon vad jag har sagt, så kommer ingen någonsin att tro dig.”

Jag försökte lugna honom. ”Jag står fast vid mitt ord. Jag tänker aldrig försöka använda ditt förtroende på något sätt politiskt.”

Han tog mig i handen, och vi skildes ändå som vänner utan några arga känslor.

Ur filmuppbådet

Till följd av vårt ofrivilliga tvång att åtminstone tills vidare avstå från vidare höstresor, har man nödgats kompensera sig med desto fler filmer. Alla de 30 filmer som setts under tiden kan inte avhandlas här, varför vi ser oss tvungna att begränsa oss till de viktigaste och bästa.

Den äldsta var *Rembrandt* från 1936 med Charles Laughton i huvudrollen i en oförglömlig gestaltning av den hårt prövade målarens desto mer pittoreska personlighet. Ungraren Alexander Kordas film för oss med till 1600-talets Holland och målarens intrikata privatliv med både domestika och kärlekskomplikationer. Utgångspunkten är hans första hustru Saskias öde, man får aldrig se henne, men man får en god inblick i hur högt Rembrandt älskade henne. Scenen där han försöker måla hennes porträtt efter hennes bortgång förstärker den gripande ton, som dominerar hela filmen, i ett ständigt upptornande pathos av innerlig melankoli. Den dominerande kvinnorollen är Geertje Dircks spelad av ingen mindre än Gertrude Lawrence, fastän hennes roll är liten, medan sedan Hendrickje Stoffels spelas av Elsa Lanchester, sedermera Mrs Charles Laughton. Detta är en klassiker som alltid kommer att förbli aktuell på repertoaren. Frågan är om det inte är Charles Laughtons bästa roll.

Nästaldst var den svenska klassikern ”Flickan och djävulen” av Hampe Faustmann från 1944, som sedermera även gjorde en svensk filmatisering av Dostojevskijs ”Brott och straff” med Hampe själv i huvudrollen i en inte oäven version, om man dock knappast kände igen Dostojevskij. Denna film var bättre med Stig Järrel som en lika imponerande djävul som han vid samma tid gjorde Caligula i Alf Sjöbergs outslitliga ”Hets” och med Gunn Wållgren som flickan i en intressant dubbelroll. Bertil Malmbergs berättelse skildrar en häxbränning från Dalarna i obestämd tid, där häxan i dödsögonblicket finner en havande kvinna i församlingen som hon kan fortsätta vara häxa i. Den havande kvinnans barn blir flickan Gunn Wållgren, och när hon når mogen ålder frammanar Stig Järrel häxan ur henne. Den stackars flickan finner sig alltså besatt av en främmande personlighet som är hennes motsats, och Gunn Wållgren gör denna roll utomordentligt bra. Det är väl hennes främsta rollprestation. Det hela urartar till ett allmogedrama av Ibsenska dimensioner, där dock situationen räddas av bondgårdens båda söner, där hon arbetar, den beskedlige Toivo Pavlo och den ridderlige Anders Ek, så att den totala tragedin kan undvikas och den ursinnige Stig Järrel blir rättmätigt jagad på flykten när han måste inse spelet förlorat inför den övermäktige fienden kärleken.

Filmatiseringen av Somerset Maughams sista stora roman ”Den vassa eggen” måste anses som en av filmhistoriens mest lyckade romanfilmatiseringar. George Cukor skulle ha gjort filmen, men producenten David O. Selznick fann honom vara alltför pedantiskt bunden till boken, varför han skaffade fram en annan regissör, som bara blivit känd för denna film, som kunde ta sig ledigare friheter – med den äran. Alla skådespelare gör oförglömliga gestaltningar, den gamle Herbert Marshall som Somerset Maugham själv, Clifton Webb som hans gode vän den oförbätterlige

kverulanten, som inte kan med den bohemiske huvudpersonen Larry spelad av den vackre Tyrone Power utan demonstrerar sin uppriktiga skadeglädje varje gång något går de älskande emot, som när Gene Tierney, här som allra vackrast och mest oemotståndlig, bräddar Tyrone Power för hans rotlöshets skull. Frågan är om inte dock Anne Baxter tar priset bland kvinnorna som den fallna väninnan som bara går från *bad to worse* hela tiden. Mest imponerande är dock scenerna från Indien, där Tyrone Power söker sin tillflykt i sin vilshenhet och faktiskt finner något värt att ta vara på uppe i Himalayas berg. Alfred Newmans musik firar här triumfer. I boken, där författaren uttryckligen poängterar att det är en historia utan början och utan slut, finner aldrig Larry vad han söker, medan filmen vågar anföra och vara av en annan mening. Är det långsökt att misstänka en påverkan från Shangri La, som denna mycket jordnära historia dock står mycket långt ifrån?

Jean Cocteau förärade oss med två filmer, den första "Skönheten och odjuret" med Josette Day som överväldigande skönhet som bara överträffar sig själv hela tiden i sitt komplicerade förhållande till Odjuret spelat av Jean Marais, som också spelar skurken, en friare och god vän till den opportunistiske brodern, i en mycket mer raffinerad och utvecklad intrig än vad sagan består oss, i en iscensättning värdig Tusen och en natt och med utomordentligt lämplig romantisk musik hela vägen – en sagofilm när den är som bäst, och väldigt långt från Walt Disney.

Den andra filmen var dock ett strå vassare och fullkomligt genialisk i sin moderna tolkning av historien om Orfeus, här en modern diktare som råkar i luven på Döden gestaltad av den överlägset vackra Maria Casares, som dock liksom i sagan ger Orfeus möjlighet att återfå sin förlorade hustru. Hela filmen är ett experiment med speglar, Orson Welles och Michael Powell hade visat vägen för Jean Cocteau till hur speglar kunde användas till magi i filmen, och här är de porten mellan liv och död. Filmen är så mästerligt finurlig, att man inte nog kan förundras över dess fantastiska infall och fantasier, där dock allting i motsats till sagan slutar lyckligt. Detta är väl den enda version av Orfeusmyten som slutar lyckligt – och fullkomligt logiskt.

Michael Powell nämndes, och den film som avsågs var "The Evasive Pimpernel" med David Niven i huvudrollen, där spegeln på samma sätt används som en lönngång, medan paret Powell och Pressburger samtidigt gjorde filmen "The Small Back Room", en oerhört spännande *film noir* från kriget om en nersupen desarmeringsexpert spelad av David Farrar från "Black Narcissus" – han är mera försupen här, men i motsats till den filmen har han här ett gott förhållande till Kathleen Byron (syster Ruth i "Svart Narcissus" och där psykopat) som gör vad hon kan för att rädda honom och omsider lyckas. En alkoholists abstinensbesvär har väl aldrig på film skildrats så förtvivlat som här. Efter ett drastiskt återfall och fullständigt under isen på morgonen kallas han ut att desarmera en bomb av ett intrikat och okänt slag som tidigare bara åstadkommit hundraprocentig förödelse och död. Bryan Forbes, sedermera betydande regissör, debuterar här som ett av bombens offer. Slutscenen hör till filmhistoriens mest nervpirrande.

Mera älsklig var den idylliska "The Smallest Show on Earth" om en gammal småstadsbiograf som ärvs av ett ungt nygift par. I arvet ingår biografens personal, tre antika original spelade av Margaret Rutherford (kassörska), Peter Sellers (försupen maskinist) och Bernard Miles (portvakt), där den sistnämnde är äldst, gaggigast och har den viktigaste rollen. Filmen är fullständigt hysteriskt rolig i sitt oskyldiga åskådliggörande av vilka fantastiska komplikationer och tillfälligheter som kan uppstå när en uråldrig biograf (oförändrad sedan stumfilmstiden) körs i gång igen med en publik av mest bara ungdomar. Basil Dearden gjorde denna älskvärda fars som hör hemma bland de bästa engelska 50-talskomedierna.

Lika älsklig var den överraskande österrikiska filmen om Mozart med Oskar Werner i huvudrollen från samma år, alltså 1955. Detta är en uppseendeväckande realistisk och sann skildring av exakt samma skeende som Milos Formans "Amadeus" gör en lögn av. 1700-talsmiljön är här mera övertygande än i Formans film, då allt är så äkta som det kan vara: Wien, musikanterna, hantverkarna, sångarna, Schikaneder, teaterinteriorerna, det äkta språket, Werner

fullkomligt trovärdig som den överbegåvade Mozart i kläm mellan verkligheten och sina ideal, och framför allt de betagande pastorala scenerna ute i naturen. Bättre kan en Mozartfilm inte bli, Oskar Werner lyckas till och med göra sig lik Mozart till utseendet, och inför denna sanna Mozartfilm kan Milos Formans förvriddning genom Peter Shaffers falska nidskröna gå och lägga sig.

Franco Zeffirellis filmatisering av Verdis opera *"La traviata"* går heller inte av för hackor och är en fullkomlig fest hela vägen för både ögat och örat, även om det har riktats kritik mot titelrollen. Man kan förstå att Zeffirelli sökt en Maria Callas-gestalt och kommit så nära som möjligt genom den inte helt övertygande Teresa Stratas, som är något för tanig för den ändå mycket dramatiska karaktären, och utspelet räcker inte helt till ända fram, hur betagande hon än gör sig. Desto bättre och mer övertygande är Placido Domingo som Alfredo, och den stora spelscenen är hans och Zeffirellis stora dramatiska triumf – man kan aldrig se sig mätt på den med alla dess turer och detaljer. I sin helhet är filmen den defintiva filmatiseringen av *"La Traviata"*, och den är Domingos, Zeffirellis men ändå mest av allt Verdis.

Derek Jarmans filmatisering av Christopher Marlowes sista pjäs under sitt eget namn *"Edward II"* är sevärd mest för Tilda Swintons skull som den kränkta men överväldigande majestätiska drottningen, den totala kvinnorollen, som slår ut alla männen i pjäsen trots alla deras överdrifter. Man kan ha invändningar mot de friheter iscensättningen tar sig, och scenografin är närmast obefintlig, men Tilda Swinton räddar filmen, och språket och intrigen är ändå redan på Shakespeares dramainivå.

För att övergå till modernare filmer, så har vi i samma dramatiska klass det imponerande försöket till upprättelse av den ökända grevinnan Báthory, 1560-1614, som gått till historien som den främsta av alla kvinnliga seriemördare, med rätt eller utan. Hon dömdes som sådan och murades in i sitt eget slott och begravdes sålunda levande, en tillvaro som hon uthärdade i fyra år, men kungen hade motiv till att oskadliggöra henne, då han var skyldig henne mycket pengar. Filmen är dock betagande i fullt utblommad renässansskönhet hela vägen igenom. Den romantiske Hans Batheson gör Caravaggio i en viktig biroll, som uppbär en stor del av filmen, medan huvudrollen dock genomför det tyngsta lasset med bravur – en helt okänd skådespelerska vid namn Anna Friel. Filmen är gjord i Slovakien, alltså i autentisk miljö, och är regisserad av en ryss. Rött är den dominerande färgen i så gott som varje scen genom hela filmen, och det är inte bara blod, utan det är framför allt kostymerna som sprakar hela vägen. Även detta är en formidabel fest för ögat och örat, då musiken inte är mindre praktfull och väl anpassad till filmens svindlande romantik.

"Seraphim Falls" var en överraskande god modern vilda västern-film med Liam Neeson och Pierce Brosnan som två veteraner från inbördeskriget som har ett stort ouppklarat gemensamt trauma bakom sig. Hela filmen är en enda stor uppgörelse, Liam Neeson jagar Pierce Brosnan hänsynslöst och skyr inga medel, medan den ena oskyldiga efter den andra faller offer på vägen för den blinda hämndens urskiljningslösa härjningars oförutsägbara konsekvenser. Det är nästan en sedelärande film, mycket tänkvärd och fantastiskt vackert filmad med en final som närmast påminner om Erich von Stroheims gamla stumfilmsklassiker *"Greed"* – det är bara slutuppgörelsen i Death Valley som saknas, men här är å andra sidan slutet mera i enlighet med problematiken.

"A Mighty Heart" med Angelina Jolie som den hårt prövade modern som får sin journalist till man kidnappad i Pakistan medan hon där är i femte månaden är en sann historia och nästan dokumentär till karaktären, vilket gör den så värdefull. Det är ett ohyggligt drama som åskådliggörs dag för dag, timme för timme, med nästan outhärdlig saklighet, som om filmen var ett autentiskt reportage producerat av de medverkande journalisterna själva medan skeendet ägde

rum. Samtidigt är det en tidlös historia om försoning, tålmod och tolerans. Skadan är ohjälpligt skedd, men det gäller att överleva och inte förlora sig i den.

Den tyska *"Die Welle"* var en annan sådan autentisk film om ett verkligt skeende av mycket upprörande karaktär. Det hela utspelade sig i Kalifornien 1967, men här har handlingen flyttats till det moderna Tyskland med tydliga anspelningar till nazismens och fascismens problematik. En lärare får som uppgift att föra sin klass genom ett projekt, där det gäller att gå till rätta med absolutismen. Han lyckas för bra. Hans rollspel omfattande hela klassen i en gruppmentalitet blir till en ungdomsfolkrörelse med oanade konsekvenser, som utan att någon kunnat förutse det eller kan fatta hur resulterar i tragik och ond bråd död. Det är en rasande skickligt gjord film, och man lär sig förstå den fascistiska mentaliteten på ett helt annat och nytt sätt, inte som en historisk förgången kuriositet som man har distans till, utan något som kan hända här och nu och som är omöjligt att distansiera sig från när det väl brutit ut som en epidemi.

Den franska *"Ödesdiga dagar"* (på franska *Deux jours à tuer*, alltså *"Två dagar att döda"*) är en oförglömligt mänsklig film om en annan situation som kan drabba vem som helst när som helst. En helt vanlig familjeman med perfekt tillvaro gör plötsligt uppror, lämnar sitt jobb, gör alla sina vänner till fiender, lämnar sin familj och landet för att besöka sin pappa på Irland, som han inte sett sedan denne lämnat *sin* familj lika plötsligt för länge sedan. Först där får man veta vad det hela egentligen handlar om, och insikten i den mänskliga reaktionen inför livets brutalaste allvar är fullkomligt förintande. Louis Becker har gjort flera liknande övermåttan mänskliga filmer, *"Samtal med min trädgårdsmästare"* med Daniel Auteuil är en annan sådan, och de är lika oförglömliga som ovärderliga.

"The Notebook" var en annan sådan djupt mänsklig film men mera vacker och romantisk. Den gamle James Garner läser ur en gammal anteckningsbok för en senil minst lika gammal kvinna på ålderdomshemmet spelad av Gene Rowlands, och historien han läser är en gammal kärlekshistoria från 40-talet. Naturligtvis måste man undra vad den historien har med de båda gamla att göra, och småningom läggs pusselbit till pusselbit. Det hela handlar om kärlek som besegrar alla gränser och även överlever när den måste dö, och den är svindlande vackert gjord. Det unga paret, arbetargossen och rikemanstösen, spelar fullkomligt naturligt, allt är äkta i denna film hur vackert det än är, och det är framför allt vattenscenerna som etsar sig i minnet. Det är mycket sällan det görs så vackra och romantiska filmer numera, som därtill är sanna.

Lika öm var den gränslöst gripande *"Grace is Gone"* med John Cusack i huvudrollen som pappan till två flickor som plötsligt förlorar sin hustru i Bushkriget i Irak. Han kan inte hantera situationen. Detta är en miniatyr men så gripande i all sin enkelhet, att den överträffar alla storfilmer. Fastän den inte alls är sentimental kräver den många näsdukar – den verklighet som skildras är alltför verklig, man förstår hans situation precis, och i all sin desperation klarar han situationen just genom att följa sin desperations alla nyckfulla infall för att komma ifrån problemet, att han inte kan berätta det för sina flickor. Broderns lilla roll med sin underfundiga humor bidrar till filmens ovärderlighet, och John Cusacks prestation är makalös i sin fullkomligt vardagliga roll som liten människa, som plötsligt finner sig övergiven av själva livet och måste kämpa med övermänsklig förtvivlan för att återvinna fotfästet...

Vi har en film till att gå igenom men sparar den till detta nummers avslutning.

Kalender, oktober-november 2012

Okt.

- 1 50 år sedan Brian Epstein tecknade ett 15-årskontrakt med the Beatles, vilket inte blev som han hade tänkt sig.
- 5 250 år sedan Glucks opera "Orfeus och Eurydike" hade premiär.
- 6 Britt Ekland 70 år, Bondbrud och Mrs Peter Sellers.
- 12 Ralph Vaughan Williams 140 år.
- 13 Paul Simon 70 år.
40 år sedan ett fotbollslag från Uruguay störtade med sitt flygplan i Anderna, – en tredjedel överlevde och kunde räddas efter 72 dagar.
- 15 Amnesty International 50 år.
- 17 Påven Johannes Paulus I 100 år. (påve i 33 dagar)
520 år sedan Columbus siktade land på andra sidan Atlanten.
- 19 Augustue Lumière 150 år, som gjorde den första filmen.
200 år sedan Napoleon övergav Moskva och inledde historiens värsta krigsreträtt.
- 21 Samuel Taylor Coleridge 240 år.
Sir Georg Solti 100 år.
- 22 Jeff Goldblum 60 år. ('Flugan')
50 år sedan Cubakrisen.
- 23 56 år sedan den ungerska revolten 1956.
- 26 Bob Hoskins 70 år.
Hilary Clinton 65 år.
- 27 Jean-Pierre Cassel 80 år.
Sylvia Plath skulle ha fyllt 80, mest känd för sitt självmord 1963 vid 30 års ålder.
- 28 Sir Richard Doll 100 år, läkaren som upptäckte sambandet mellan rökning och cancer.
- 30 Louis Malle skulle ha fyllt 80.
- 31 Chiang Kai Shek 125 år.

Nov.

- 1 Sir Spencer Perceval 250 år, enda mördade brittiske premiärministern (1812).
500 år sedan Michelangelos takfresker i Sixtinska kapellet invigdes.
- 2 70 år sedan vändningen i andra världskriget vid El Alamein.
20 år sedan Bill Clinton valdes till president.
- 5 Roy Rogers 100 år.
100 år sedan Woodrow Wilson valdes till president.
90 år sedan upptäckten av Tutankhamons grav.
- 6 380 år sedan kung Gustav II Adolf stupade vid Lützen.
- 8 80 år sedan Franklin D. Roosevelt valdes till president.
- 13 Oskar Werner skulle ha fyllt 90.
- 15 Gerhard Hauptmann 150 år, nobelpristagare i litteratur och nazist.
Daniel Barenboim 70 år.
Petula Clark 70 år.
- 17 Martin Scorsese 70 år.
- 18 Adolf Erik Nordenskiöld 180 år.
100 år sedan Albanien blev fritt från Turkiet.
- 19 Jodie Foster 50 år.
- 21 Eleanor Powell 100 år.
- 22 Robert Vaughan 80 år ('The Philadelphians').
- 24 Garson Kanin 100 år.
60 år sedan Agatha Christies "Musfällan" hade premiär i London, tidernas långkörare.
- 26 Eugene Ionesco 100 år.
Charles M. Schulz 90 år (avliden; 'Snobben', eller 'Peanuts')
- 29 Jacques Chirac 80 år.
200 år sedan katastrofen vid Berezina under Napoleonarméns återtag från Moskva.

Resan till Dzhongkhul, del 2: Misstaget

Flygresan gick smärtfritt, och monsunen verkade inte ha farit för hårt fram ännu över norra Indien. Över Afghanistan och Pakistan hade vi sett frenetiska åskväder, men i Delhi var det torrt. Jag fick genast ut mitt bagage och kunde därmed ta den första morgonbussen klockan 6 in till den centrala busstationen.

Där infann sig frestelsen. Genom att jag var i god tid kunde jag hinna till Manali till kvällen och slippa vänta fem timmar i Simla på en strapaserande nattbuss till Manali.

Jag fick genast en buss till Manali och en god placering i den dessutom nästlängst fram vid ett fönster. Det var bara att tacka och ta emot. Emellertid avgick bussen först klockan 8.

Jag beräknade en restid på 14 timmar. Vi skulle då vara framme tio på kvällen, vilket skulle vara väl sent, men jag tog risken. Oron började för att det skulle bli förseningar på vägen.

Klockan 2 var vi i Chandigarh efter 6 timmar och 250 kilometer. Det var 333 kilometer kvar.

Till en början såg det bra ut, då tydligen en ny autostrada hade anlagts norrut från Chandigarh, men så fort vi kom upp i bergen började problemen med trafikstockningar, dåliga vägar, ständiga uppehåll och väntningar och annat strul. Mest förödande var emellertid fikapauserna. Det stannades för lunch efter Chandigarh, det blev flera långvariga fikauppehåll uppe på de smala vägarna som gjorde att resan ständigt blev långsammare, vi tycktes aldrig nå halvvägs mellan Chandigarh och Manali, och innan vi nått Mandi gick solen ner. Där blev det en lång fikapaus.

Det såg illa ut. När jag skulle komma fram till Manali skulle alla ha gått och lagt sig, och jag skulle få svårigheter med att bli insläppt, särskilt som jag var motvillig att väcka dem. Därtill började det regna.

I Kullu var klockan 10. Vi nådde Manali först efter klockan halv ett. Att då gå i regnet genom halva stan och väcka upp mitt värdfolk närmare ett var inte att tänka på.

En vänlig man erbjöd mig ett rum. Det fick bli en nödlösning. Tyvärr fanns det inga enkelrum lediga, jag fick ta ett dubbelrum för 400, det gick inte att pruta, nödsituationer var som vanligt ingenting att ta hänsyn till utan bara att dra fördel av, rummet var utrustat med en förhatlig TV som extra kostbar lyx, och rummet gick inte att låsa. Hela dörhantagsanordningen var trasig. Kort sagt, det var en nödlösning. Jag hade i alla fall min Jägermeister.

Naturligtvis skulle jag ha följt min plan att ta det lugnt i Simla under kvällen och sedan ta nattbussen för att ankomma optimalt till Manali under morgonen. Jag hade varit för överoptimistisk och fallit för Manalifrestelsen väl medveten om att den innebar en risk, men jag tog risken. Den beräknade restiden för för Manali till 14 timmar var inte orimlig, men den reella blev 17. Naturligtvis borde jag ha vetat bättre, då jag faktiskt gjort samma erfarenhet tidigare och också förut kommit fram för sent och blivit hänvisad till en oönskad nödlösning. Som vanligt fick man göra det bättre nästa gång.

På morgonen lämnade jag hotell "Undesirable" så tidigt som möjligt och fann min gamle värd på Greenland i bästa form i sin trädgård som vanligt. Han är ett gott stycke över 80 men håller säkert i många år till. Han måste bara behärska sitt blodtryck en smula men sköter sig för övrigt perfekt.

En del undrar över att jag alltid återbesöker samma platser och inte längre besöker nya länder. 90-talet var de stora utforskningsresornas tid, börjades med södra Europa 1989, Egypten och Indien 1992, Tibet 93, Israel och Cypern 94, och 1995 genomfördes de två stora sonderingarna av hela det indiska Himalaya inklusive Sikkim. 1997 genomfördes expeditionen till Kailash, 1998 kom jag till Meghalaya, 1999 blev det dags för Kashmir, och 2000 gjordes Ladakh ordentligt inklusive Nubra. 2007 kom jag första gången till Zanskar efter upprepade misslyckade försök tidigare, och längre har jag inte kommit. Jag var då 56, och även om jag inte gjort nya landvinningar efter den lyckade trekken till Phuktar i Zanskar 2009 har jag i stället blivit mer och mer hemma på mina favoritställen, där jag vuxit fast, som i Darjeeling, Dharamsala, Manali, Naini

Tal, Leh, Lamayuru och Sikkim, så till den grad att det kommer att bli mycket svårt att en gång bryta återbesökens årliga rutin.

Är det ett tecken på att man börjar bli gammal? Man kan inte skylla på åldern för något – Sven Hedin genomförde sin sista expedition till Öst-Turkestan vid 70 utan problem. Möjligen har jag dock blivit mera sentimental med åren, så att jag inte vill förlora vad jag en gång vunnit.

Tre saker hade jag glömt i Göteborg: ficklampan, toapapper och att temporärt stänga av telefonsvararen. Det sista kunde jag inte göra något åt, ficklampan kunde jag till nöds klara mig utan, medan det var värre med toapappersituationen. Jag hade nämligen inte plats i mitt bagage för en stor ny indisk toarulle, då en sådan är ganska skrymmande, då pappret i mitten är dubbelt så stort som de svenska.

En gång tidigare när detta hänt hade jag klarat det med att helt enkelt ta med mig från offentliga toaletter jag besökte. Nu upptäcktes inte saknaden förrän i Manali, och indiska toaletter har i regel inte toapapper. De har en kran. Så även om man kan tvätta sig har man ingenting att torka sig med. Man hade inget annat val än att förse sig med servietter från restauranger, som var mera spridande än sugande, då de var mycket tunna och lätt gick sönder. Dock måste man förr eller senare hamna på en toalett med tillgängligt toapapper. Detta var hittills det största och enda problemet på min resa.

Trots förseningen på tre timmar hade likväl hela resan från Göteborg till Manali bara tagit 28 timmar.

(I nästa nummer: *Konferensen.*)

Den strålande fiaskoresan, del 12: Rizong och tillbaka till Leh

Vädret fortsatte vara idealiskt. Halvar trivdes så bra i Lamayuru att han planerade stanna minst två nätter extra, mest för att kunna göra hela Wanlapromenaden med övernattnig i Wanla. Även jag hade gärna stannat kvar, men det fanns mycket att göra i Leh före avfärden om tre dagar.

Som vanligt ville Lamayuru inte släppa mig ifrån sig. Bussen skulle dyka upp någon gång mellan 8 och 10 men gjorde det inte. Då tålmodet tröt vände jag mig till en jeep som händelsevis dök upp. I den satt det en ensam kraftig människa med stubbad frisering. Jag frågade om det möjligen kunde finnas plats för en passagerare till i bilen och frågade vart den skulle. Den skulle till Leh. Jag fick prata med chauffören. Denne svarade, att hela bilen var bokad och han inte kunde ta en extra passagerare utan lov av den som hyrt bilen. Jag frågade denne. Jag var välkommen att följa med ända fram till Leh.

Detta var en av resans mest strålande lyckträffar, och jag hade varit med om sådant förut. Bilens abonnent var en kraftig berlinare som bodde och arbetade i Schweiz nära Zürich som psykiatrisk vårdare. Han var mycket sympatisk och välberest. Hans favoritland var Thailand, men han trivdes bra över hela Asien och var mest fascinerad av Japan, som han hoppades kunna besöka ordentligt någon gång under en längre tid. Han hade rentav studerat och kunde japanska, tillsammans med engelska, som han talade bra, franska, spanska, holländska och italienska, medan han beklagade att han inte studerat latin, nyckeln till nästan alla europeiska språk. Han avskydde det anglosaxiska Nordamerika och var inte alls lockad av Afrika, medan han gärna skulle göra Sydamerika på allvar.

De hade på programmet att på vägen till Leh göra en avstickare till Rizong. Detta besked mottog jag med tacksamhet, då jag inte varit där på nio år.

I Rizong pågick omfattande renoveringsarbeten. En ny väg hade konstruerats efter den som spolats bort för fem år sedan, men renoveringsarbetena berodde inte på katastrofen förra året utan var något som försiggick över nästan alla kloster i Ladakh. Vi hade tur som kom till Rizong just när klostret besöktes av ett professionellt schweiziskt fotograferingsteam, som hade med sig en utomordentligt vacker levande lokal modell, som samtidigt tjänstgjorde som guide. Hon

medverkade på alla de bästa fotografierna. Genom detta fotolags verksamhet fick vi med dem besöka alla klostrets heligaste kammare. Det har två tempel och är det enda kloster i Ladakh som inte tar inträdesavgift. Klosterregeln är mycket sträng. Kött och ägg är inte tillåtet, endast tsampa och nudlar, och ingen mat är tillåten efter klockan 12 på dagen.

Jag blev mycket god vän både med Alex, som min nye vän hette, och chauffören, som var en guldgruva när det gällde information och som jag hade gemensamma vänner med, främst Skarma. När vi skildes ville jag ge honom 200 rupier för liften, vilket han ädelt refuserade – hans abonnent gav honom tillräckligt. Med Alex bytte vi adresser och *facebook*kontakter.

Hemma på Lung Snon var både Janne och Bertil på strålande humör, emedan de inte längre hade mycket med varandra att göra. Bertil hade den olyckliga omedvetna vanan att snarka och det på ett så nyckfullt och abrupt sätt att det var omöjligt att inte vakna därtill varje gång om man sov i samma säng. Till slut hade Janne tröttnat och flyttat till eget rum. Även jag hade blivit en aning trött på Halvars nattlåten ehuru han inte snarkade men dock frustade, pustade, flåsade, gurglade och förde en hel del andra ljud, som det var svårt att sova i samma säng till, som om han ständigt var på språng även i sömnen. När Kerstin hade följt med mig till Ladakh 2007 hade hon visat sig vara en våldsamt snarkare. Det kan förefalla fräckt att inte meddela sina medresenärer att man har sådana vanor när man skall sova tillsammans med dem, men snarkarens tragedi är att han aldrig stör sig själv men bara alla andra. I och för sig kunde man tycka, att det kunde jämnas ut sig mellan Janne och Bertil, då Janne genom sin olyckliga förkylning hostade sig genom nätterna och det våldsamt, vilket vi erfarit i Nubra. Janne var nu den friskaste av mina tre reskamrater, han var ju den enda som varit i Ladakh förut, han hade haft diarrésviter men kommit över det, medan Bertil kanske fått sin svåra höjdsjuka men dagar i sträck som sängliggande just för att han i god tid preparerat sig med mediciner mot höjdsjuka, som om läkemedel kunde bota vad naturen ställer till med. Halvar hade jag från början varnat för att äta för mycket i Ladakh, litet för litet var bättre än det minsta för mycket, men han hade haft en så strålande aptit hela tiden och hjärtligt gång på gång glömt min varning med bedrövliga nattpromenader och urlakningar som resultat. Förhoppningsvis var han nu äntligen på bättringsvägen i Lamayuru.

Den stora Ladakhfestivaslen stod för dörren i Leh, och fler och fler förberedde sig för avresa. Säsongen närmade sig sitt slut men var fortfarande på högvarv. Det lutar åt att sommarsäsongen i Ladakh blir längre och längre och åtminstone år för år fortsätter längre in i september. Det var fortfarande mycket varmt denna den sista augusti.

(I nästa nummer: *Nya turer i Leh.*)

Bonusresan, del 10: På tal om UFO

Han frågade mycket noga om detaljerna från Jüri Linas skildringar, hur utomjordingarna burit sig åt för att kommunicera, hur de manipulerat sina utseenden, hur deras farkoster såg ut, och så vidare. Allt detta kom jag ihåg från Linas bok, och Johannes bekräftade att allt stämde.

”Jag skulle inte tro att deras civilisation ligger 3-4000 år före oss som de hävdar, men det är fullt realistiskt att anta att vissa av dem kan ligga tusen år före oss. Se på oss själva för tusen år sedan och idag. Då krigade vi med yxor och blotade till gudarna och rodde våra fartyg. Idag kommunicerar vi globalt och digitalt och kan spränga världen i luften. De som inte behöver lära sig språk för att kunna använda sig av dem, kommunicerar telepatiskt som helt naturligt, kan leva så länge de vill och manipulerar fritt med dimensionerna och till och med med tiden, kan mycket väl ligga minst tusen år före oss.

Min senaste UFO-träff var för bara några år sedan, och min första var på 90-talet. Där emellan har jag inte kunnat räkna dem. De bad mig från början följa med på ett besök hem till dem, men jag vägrade envist från början, då min plats var här, det var här jag hade min livsuppgift, och den

ville jag inte låta störas av omtumlande erfarenheter av främmande planeter, dimensioner och civilisationer. Detta hade de förståelse för medan jag var mycket noga med att samtidigt poängtera, att jag satte värde på deras kontakt och gärna ville fortsätta ha den. Detta behagade dem, och sedan dess har vi haft fortlöpande kontakt, mest telepatiskt, så att de inte nödvändigtvis måste söka upp mig.”

Naturligtvis var jag intresserad av att få veta hur han hade sett att de sett ut.

”Som din författare tycks belysa, så tycks de kunna manipulera sina egna former. Ju mer de gör detta, desto lättare är de att ha kontakt med. De allra bästa och mest positiva är de som konsekvent får sina kroppar att se ut som vanliga vackra människor, så att skillnaden blir minimal. Ju mindre de ser ut som människor, ju mindre mänskliga de verkar, desto svårare och mera komplicerad och kritisk kan kontakten bli. Då jag visste vad det handlade om förstod jag genast vad de var för ena och blev inte alls förskräckt vid deras kontaktinitiativ, vilket de flesta blir, utan bara skärpte mig för att kunna sköta och bevara kontakten. Detta har jag lyckats med.”

”Vad pratar ni om?”

”De svåraste tänkbara saker. I princip alla jordens problem och i synnerhet sådana problem som människor själva har svårt för att konfrontera och diskutera.”

”Kan du berätta om ert senaste möte?”

”Det var här uppe i bergen. Dimman låg över dalarna, medan den övre bergsregionen, typ Sandakphu, badade i solsken och klarhet i en fulländad och nästan varm höstdag vid monsunens avtagande. Jag var ensam med bergen när jag såg en äggformad farkost landa med utspretade spindelben, precis som en lockespindel eller harkrank, långa smala ben, men mycket elastiska. Sedan kom de ut och såg ut som fulländade människor.”

”Var de blonda och långhåriga?”

”Hur kunde du gissa det?” Jag nämnde att Jüri Lina beskrivit flera sådana. ”Vi återanknöt genast till vår förra diskussion ett knappt år tidigare, men de var denna gång mera brutalt direkta. Det gällde naturligtvis den globala miljökrisen och dess enda bov överbefolkningen. De hade tydligen varit i kontakt med den gamle professorn James Lovelock, han med den mycket intressanta och övertygande Gaiateroin, om allt liv på planeten som en enda enhet med universellt medvetande som vid behov själv kan åtgärda obalanser, som helt offentligt hävdade att mänskligheten bör reduceras till 500 miljoner medlemmar, alltså sju procent. Hur detta skall ske har ingen ens kommit med något förslag till, men tydligen har Lovelock kommunicerat problemet till utomjordingarna och bett dem åtgärda problemet. Detta har vållat utomjordingarna ansvarsproblem. Vem skulle ta ansvar för något som ingen vill göra, hur angeläget det än vore?”

De sökte mitt råd i denna fråga och frågade mig rent ut om jag ville ta ansvaret för en ny böldpestepidemi som den under medeltiden eller svininfluensan efter första världskriget fast i tiodubbelt högre skala. Naturligtvis varken ville eller kunde jag det, lika litet som någon annan. Och dessa utomjordingar har som princip och nästan lag att inte blanda sig i mänskliga angelägenheter. De kommer hit för att försöka hjälpa till med utvecklingen av oss, men politik är för dem som universums mest riskabla sjukdom. Den mänskliga historien, så hemsk som den har varit, är det sista de vill ha något att göra med.”

”Så deras roll är närmast som en sorts beskyddare och välmående övervakare.”

”Precis. De vill inte se någon planet gå åt skogen, vilket denna planet oavslutligt varit i riskzonen för att göra ända sedan atomsprängningarna 1945. Och den risken har förvärrats genom den aldrig hanterade överbefolkningsfrågan.”

”Kom ni fram till något?”

”Naturligtvis ingenting konkret. Vi rörde oss bara med hypoteser. Vi kom fram till att problemet skulle kunna lösas utan ansvarsproblem om någon anonym försiktig hjälte eller kamikadzesjäl kunde ta på sig ansvaret att släppa något förödande virus eller specialbakterie lös över jorden som bara skulle drabba människor men desto fatalare, så att mänskligheten åtminstone till synes på naturlig väg skulle reduceras till ett sådant antal att planeten kunde

försörja dem, vilket den inte kan nu längre. Men en befolkningstillväxtreduceringsdisciplin är nödvändig och ett måste. Annars måste nya elimineringsvirus frigöras gång på gång på nytt och på nytt. Det vore som en operation som aldrig lyckades. En enda effektiv operation som fixade problemet en gång för alla vore i högsta grad önskvärt, både för patientens och planetens välfärd. Det kan också hända att naturen enligt Gaiahypotesen fixar saken själv. Dessa är de båda mest diskuterade alternativen mellan oss och mellan mig och de utomjordingar jag kom och förblir i kontakt med.”

(I nästa nummer: *Allvarsmoln i Darjeeling.*)

”Free China”

”*The Courage to Believe*” är en renodlad dokumentär som kommit nu i år om den dock är baserad på en bok, som är en kinesiskas egen berättelse om sig själv och sitt liv som exemplarisk kinesisk medborgare och medlem av partiet som på 90-talet i likhet med 70 miljoner andra kineser börjar praktisera meditationsmetoden *Falun Gong* och då drabbas av den politiska förföljelse, som hade för avsikt att tillintetgöra denna folkrörelse, då den ansågs ha för många medlemmar – oacceptabelt nog fler medlemmar än partiet. Den upplevdes därför som ett politiskt hot, fastän den bara var en enkel filosofi baserad på urgamla traditioner från buddhismen och taoismen omsatt i verkligheten genom framhållandet av sanning, medkänsla och tolerans och i praktiken genom meditationsövningar, inte mycket olik *Tai Chi*. Hon sattes i fängelse och utsattes där för metodisk tortyr och hjärntvätt utan slut, tills hon gav efter för överhetens krav att fränsäga sig Falun Gong och medverka till hjärntvättandet av andra till att avstå från denna filosofi och dess konstruktivitet. I boken dokumenterar hon hela det partipolitiska tillvägagångssättet i den systematiska förintelsen riktad mot all möjlig andlighet i Kina och framlägger också de faktiska fasorna i de omfattande tvångsteriliseringarna och organstölderna, för vilka just Falun Gongs anhängare varit särskilt attraktiva, då dessa människor genom sina meditationsövningar och sunda sätt att leva varit så exemplariskt friska människor. Partiet kunde lita på att hos Falun Gong-anhängare alltid kunna skörda helt friska organ för att tjäna pengar på dem på den globala marknaden för transplantationer med öppen annonsering på Internet.

Filmen är mycket saklig i sin dokumentation och bara 54 minuter lång och kommer säkert att visas ofta i framtiden på alla möjliga kanaler och i hela världen, vilket behövs, för att väcka uppmärksamheten mot vad den kinesiska regimen egentligen håller på med, vilket kan behövas i beaktande av till exempel den Svenska Akademiens beslut att tilldela en trogen tjänare till det kinesiska systemet årets nobelpris i litteratur. Regimen har uttryckt sitt synnerliga välbehag med utmärkelsen och med Svenska Akademin.

Jennifer Zeng, som skrev boken, torde ha varit mera förtjänt av priset.

Detta är något av ett jubileumsnummer, då härmed avslutas tidskriftens 20-e årgång.
Ny årgång vidtar som vanligt i december.

Göteborg den 25 oktober 2012